

ภูมิหลังและความสำคัญของประเด็นปัญหา

ชนชาติอินเดียและไทยมีความสัมพันธ์กันมาเป็นเวลานานนับตั้งแต่ทั้งสองยังมีได้มีสถานะเป็นรัฐชาติเช่นปัจจุบัน มีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในดินแดนลุ่มแม่น้ำสินธุซึ่งเป็นที่ตั้งของประเทศอินเดียและดินแดนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่อินเดียเรียกว่า "สุวรรณภูมิ"¹ มาตั้งแต่ยุคก่อนคริสตกาล การเดินทางอาจเป็นทางบกหรือทางเรือก็ได้ ทั้งนี้เนื่องจากชาวอินเดียมีความก้าวหน้าทางดาราศาสตร์มาแต่โบราณ² ศาตราจารย์ยอร์ช เซเดส์เสนอความเห็นซึ่งเป็นทฤษฎีที่เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า "การติดต่อค้าขายระหว่างชาวอินเดียและประชากรในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเบื้องต้นที่เป็นสื่อสำคัญที่ก่อให้เกิดการเผยแพร่วัฒนธรรมอินเดียมายังดินแดนนี้ และการที่วัฒนธรรมอินเดียมา มีอิทธิพลต่อประชากรในดินแดนนี้ก็มิใช่เป็นการริเริ่มจากฝ่ายอินเดียเพียงฝ่ายเดียว หากแต่เป็นความสมัครใจของชนแถบนี้ ซึ่งเป็นฝ่ายเลือกเอาวัฒนธรรมอินเดียที่ตนพอใจมาผสมผสานกับวัฒนธรรมพื้นเมืองเดิม"³

ภายใต้ราชวงศ์โมริยะและสืบต่อโดยราชวงศ์คุงกะอินเดียเริ่มมีการจัดระเบียบสังคมแบบสังคมเมือง มีการติดต่อค้าขายกับกลุ่มประเทศที่อยู่ห่างไกลทั้งด้านตะวันตกและตะวันออก กษัตริย์ราชวงศ์โมริยะได้กระตุ้นให้พ่อค้าชาวอินเดียเดินทางออกไปค้าขายยังต่างแดนเพื่อนำรายได้มาบำรุงประเทศ⁴ ตอนต้นคริสตกาลจนถึงราวกลางคริสต์ศตวรรษที่สามจึงเป็นช่วงหนึ่งที่มีการติดต่อค้าขายระหว่างอินเดียกับดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อพุมาก

การเพิ่มปริมาณการค้าขายระหว่างอินเดียกับดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในตอนต้นคริสตกาลและการที่มีชาวอินเดียเข้ามาตั้งนิคมการค้าตามเมืองท่าต่างๆ ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดการแพร่ของวัฒนธรรมอินเดียในดินแดนแถบนี้ และ ณ เมืองท่าที่มีชาวอินเดียมาตั้งถิ่นฐานทำให้พวกนักบวชและพวกปราชญ์ต่างๆ ที่ตามเข้ามาเผยแพร่วัฒนธรรมอินเดียในเวลาต่อมาได้ตั้งถิ่นฐานโดยสะดวก

¹ ผาสุก อินทรารุช, ทวารวดี: การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากหลักฐานทางโบราณคดี (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2542), หน้า 29.

² ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและอินเดียในทางสังคมและวัฒนธรรม," ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต. โคชิน เพื่อเกษม, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 83.

³ ผาสุก อินทรารุช, ทวารวดี: การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากหลักฐานทางโบราณคดี. หน้า 29.

⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

ประมาณปี 329 ก่อนคริสตกาล (พุทธศตวรรษที่ 3) พระเจ้าอโศกมหาราชแห่งราชวงศ์โมริยะทรงอุปถัมภ์การสังคายนาพระไตรปิฎกครั้งที่ 3 และทรงสนับสนุนการเผยแพร่พุทธศาสนา พระองค์ทรงส่งสมณทูต คือ พระโสณเถระ และพระอุตตรเถระ เพื่อเผยแพร่ศาสนาพุทธยังดินแดนสุวรรณภูมิซึ่งเชื่อว่ารวมถึงประเทศไทยด้วย พระเถระทั้งสองเมื่อเดินทางมาถึงสุวรรณภูมิก็ได้รับการต้อนรับจากชาวพื้นเมืองเป็นอย่างดี⁵ เป็นที่เชื่อกันว่านครปฐมเป็นเมืองแห่งแรกในประเทศไทยที่พระโสณเถระและพระอุตตรเถระมุ่งมาสู่⁶ ชาวพื้นเมืองในดินแดนสุวรรณภูมียอมรับนับถือศาสนาพุทธเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองในดินแดนนี้สืบมา

วิถีชีวิตและคติความเชื่อตามแบบศาสนาพราหมณ์-ฮินดูของชาวอินเดียที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและพุทธศาสนาที่คนพื้นเมืองในดินแดนสุวรรณภูมียอมรับนับถือสืบต่อกันมาส่งผลให้อาณาจักรโบราณในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลายอาณาจักรได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมอินเดียไม่น้อย เมื่อไทยตั้งอาณาจักรสุโขทัยนั้น อาณาจักรที่รุ่งเรืองอยู่ก่อน เช่น อาณาจักรขอม อาณาจักรทวารวดี อาณาจักรศรีวิชัยล้วนแล้วแต่ได้รับวัฒนธรรมอินเดียเข้าไว้แล้วทั้งสิ้น วัฒนธรรมอินเดียที่ไทยรับสืบต่อมาจึงมีลักษณะผสมผสานทั้งศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและศาสนาพุทธ⁷ อีกทั้งยังมีการปรับเปลี่ยนในบางด้านให้สอดคล้องเหมาะสมกับความเชื่อดั้งเดิมของชนพื้นเมืองด้วย นักวิชาการท่านหนึ่งกล่าวถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมอินเดียในดินแดนที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบันไว้ว่า “ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 9-10 เป็นต้นมา ประชากรบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาเริ่มคุ้นเคยกับวัฒนธรรมอินเดีย เริ่มมีการจัดระเบียบสังคมแบบอินเดีย⁸” ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมระหว่างไทยกับอินเดียนั้นดูเหมือนจะเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ชนชาติไทยเป็นฝ่ายได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดีย⁹

กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในบริเวณที่เป็นอาณาเขตประเทศไทยในปัจจุบันได้ซึมซับรับเอาวัฒนธรรมอินเดียเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินชีวิต ดังจะเห็นได้จากวัฒนธรรมไทยในปัจจุบันหลายประการที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับวัฒนธรรมอินเดียและเชื่อได้

⁵ วิสุทธ์ บุชยกุล, “วัฒนธรรมอินเดียในวัฒนธรรมไทย.” ศุภมิตร 22.258 (มิถุนายน 2520): 15-19.

⁶ “ความสัมพันธ์ไทย-อินเดีย,” วารสารวิทยศึกษา (สิงหาคม-กันยายน 2521): 3.

⁷ กรุณา กุศลาลัย และเรื่องอุไร กุศลาลัย, วัฒนธรรมสัมพันธ์ : ไทย-อินเดีย (กรุงเทพมหานคร: ศยาม, 2543), หน้า 15-16.

⁸ ฉาสุก อินทราวุธ, ทวารวดี: การศึกษาเชิงวิเคราะห์จากหลักฐานทางโบราณคดี. หน้า 43.

⁹ ม.ร.ว. จักรรต จิตรพงศ์, “ความสัมพันธ์ไทย-อินเดียในทางสังคมวัฒนธรรม ความสัมพันธ์ด้านสถาบันพระมหากษัตริย์ มุมมองของนักบริหารงานวัฒนธรรม,” ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในทศวรรษปัจจุบันและสู่ความร่วมมือในอนาคต. โคริน เฟื่องเกษม, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 72.

ว่าไทยได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมอินเดีย ได้แก่ ศาสนาและประเพณี ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์และเทวดา รูปแบบการปกครองระบอบเทวราชาและการยกย่องกษัตริย์เสมอสมมุติเทพ อิทธิพลด้านภาษาและวรรณคดี ศิลปะแขนงต่างๆ ทั้งงานจิตรกรรม ประติมากรรม และนาฏศิลป์ นอกจากนี้ไทยยังได้รับศิลปวิทยาการแขนงต่างๆ จากอินเดียไม่น้อย อาทิ ดาราศาสตร์ โหราศาสตร์ วิชาการแพทย์แผนโบราณและอายุรเวท โยคศาสตร์ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างชาวอินเดียและกลุ่มชนในบริเวณที่ตั้งของประเทศไทยในปัจจุบันเริ่มเสื่อมลงในด้านคริสต์ศตวรรษที่ 13 เนื่องจากปัญหาในอนุทวีปอินเดีย คือ การที่ชาวมุสลิมทางตอนเหนือเข้ามามีอำนาจในอินเดีย อาณาจักรอินเดียทางตอนใต้เริ่มเสื่อมอำนาจลงและระบบวรรณะในอินเดียที่มีความเคร่งครัดมากขึ้นทำให้ชาวอินเดียไม่กล้าเดินทางข้ามทะเล เพราะเกรงจะสูญเสียวรรณะของตน¹⁰ ยิ่งไปกว่านั้นการแข่งขันของชาติตะวันตกที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในอินเดียตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ 14 ส่งผลให้เกิดปัญหาความมั่นคงภายในอนุทวีปอินเดีย ตั้งแต่ ค.ศ. 1773 ดินแดนส่วนใหญ่ของอินเดียก็อยู่ภายใต้การปกครองของอังกฤษ และในที่สุดอินเดียทั้งประเทศก็ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษในปี ค.ศ. 1853 จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียหยุดชะงักลง

ระหว่างที่อินเดียตกเป็นอาณานิคมนั้นกล่าวได้ว่าประเทศไทยไม่มีความสัมพันธ์โดยตรงกับอินเดียเลย จนกระทั่งอินเดียต่อสู้เรียกร้องเอกราชได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1947 ดังนั้นกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในยุคปัจจุบันเริ่มขึ้นเมื่อทั้งสองประเทศสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกันอย่างเป็นทางการในระดับอัครราชทูต เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1947 ซึ่งต่อมาในวันที่ 15 สิงหาคมของปีเดียวกันอินเดียก็ได้รับเอกราชจากอังกฤษอย่างเป็นทางการ จึงนับว่าประเทศไทยเป็นประเทศแรกๆ ที่ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับอินเดียหลังได้รับเอกราช¹¹ และต่อมาทั้งสองประเทศได้ยกระดับความสัมพันธ์ทางการทูตเป็นระดับเอกอัครราชทูตเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ. 1951

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียภายหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการเป็นความสัมพันธ์ภายใต้สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เรียกว่า "สงครามเย็น" ที่มี การแบ่งแยกแข่งขันระหว่างประเทศที่มีอุดมการณ์แตกต่างกันโดยสหรัฐอเมริกาเป็นผู้นำ

¹⁰ ศรีสุวรรณค์ พูลทรัพย์, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและอินเดียในทางสังคมและวัฒนธรรม," ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, โคริน เพ็ชร์เกษม, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 85.

¹¹ สุชาติ จุฑาสmidt, "ห้าทศวรรษความสัมพันธ์ไทย-อินเดีย: จากอดีตถึงปัจจุบัน," ใน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต, โคริน เพ็ชร์เกษม, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), หน้า 36.

กลุ่มประเทศที่ยึดถืออุดมการณ์เสรีนิยม ขณะที่สหภาพโซเวียตเป็นผู้นำของกลุ่มประเทศที่มีอุดมการณ์สังคมนิยมคอมมิวนิสต์ กล่าวได้ว่าสงครามเย็นเป็น “การต่อสู้แข่งขันทางอุดมการณ์และภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างสหภาพโซเวียตกับสหรัฐอเมริกา”¹² ซึ่งในเชิงเศรษฐกิจ คือ การทำทายกันระหว่างทุนนิยมตะวันตกกับเศรษฐกิจสังคมนิยมหรือเศรษฐกิจที่รัฐเป็นผู้ควบคุมดังเช่นสหภาพโซเวียต¹³ หรือความขัดแย้งระหว่างตะวันออกกับตะวันตก (The East-West Conflict)¹⁴ อันเนื่องมาจากเหตุปัจจัยหลายประการ¹⁵ อาทิ เหตุผลทางประวัติศาสตร์ วัตถุประสงค์แห่งชาติ บุคลิกภาพของผู้นำ และโดยเฉพาะอุดมการณ์ที่ขัดแย้งกัน

ในระหว่างสงครามเย็นประเทศไทยมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ที่ไทยพิจารณาว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ ประเทศไทยจึงเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับฝ่ายโลกเสรีโดยเฉพาะกับสหรัฐอเมริกา แต่อินเดียกลับไม่ต้องการเข้าร่วมกับฝ่ายใดและเป็นประเทศผู้ร่วมก่อตั้งขบวนการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Aligned Movement – NAM) นายเยอวราลเนห์รู ซึ่งเป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของอินเดียภายหลังได้รับเอกราชเป็นผู้นำคำว่า “ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด” (non-alignment) มาใช้ในฐานะที่เป็นหลักการของนโยบายต่างประเทศ¹⁶ และอินเดียได้ใช้นโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Alignment Policy)¹⁷ เป็นนโยบายต่างประเทศตั้งแต่นั้นมา

ภายใต้สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศยุคสงครามเย็น ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับอินเดียที่ได้สถาปนาขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 ไม่อาจกล่าวได้ว่าเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น เนื่องจากแทบไม่ปรากฏการเดินทางเยือนกันเลย จนกระทั่งในทศวรรษที่ 1970 จึงเริ่มมีการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย ซึ่งเป็นการเยือนในระดับรัฐมนตรี 2 ครั้ง มีการเยือนในระดับประมุขของรัฐเพียงครั้งเดียว คือ การเดินทางเยือนประเทศไทยอย่างเป็นทางการ

¹² Michael J. Hogan, “Introduction,” in *The End of the Cold War: its Meaning and Implications*, ed. Michael J. Hogan (New York: Cambridge University Press, 1992), p. 1.

¹³ Walter S. Jones, *The Logic of International Relations*, 8th ed. (New York: Longman, 1997), p.6.

¹⁴ สมพงษ์ ชูมาก, *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 และแนวโน้ม)*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544), หน้า 245.

¹⁵ ดูรายละเอียดเกี่ยวกับเหตุปัจจัยที่ก่อให้เกิดสงครามเย็นใน Thomas G. Peterson and Robert J. McMahon (eds.) *The Origin of the Cold War*, 3rd ed. (Lexington, Massachusetts: D.C. Heath and Company, 1991)

¹⁶ วิมลวรรณ ภัทโรดม, *ประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของอินเดียสมัยใหม่กับสหรัฐอเมริกา* (กรุงเทพมหานคร: วัฒนาพานิช, 2536), หน้า 19.

¹⁷ โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดของอินเดียใน เรื่องเดียวกัน, หน้า 1-43.

ทางการของนายวี วี กิริ (V.V. Giri) ประธานาธิบดีอินเดีย ในระหว่างวันที่ 27-29 มีนาคม ค.ศ. 1972

จนกระทั่งในทศวรรษ 1980 จึงมีการเดินทางเยือนอย่างเป็นทางการในระดับ นายกรัฐมนตรีและระดับพระราชวงศ์เป็นครั้งแรก โดยนายราจีฟ คานธี (Rajiv Gandhi) นายกรัฐมนตรีอินเดียเดินทางมาเยือนไทยอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 18-20 ตุลาคม ค.ศ. 1986 และพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางเยือนอินเดียอย่างเป็นทางการ เป็นการตอบแทนในปี ค.ศ. 1989 ส่วนการเยือนของพระราชวงศ์ไทยนั้น สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จเยือนอินเดียอย่างเป็นทางการระหว่างวันที่ 10-28 มีนาคม ค.ศ. 1987 นอกจากนี้ในทศวรรษ 1980 นี้ยังมีการเดินทางเยือนในระดับรัฐมนตรีอีกถึง 4 ครั้ง ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับอินเดียพัฒนาขึ้นมากใน ทศวรรษ 1980 โดยพิจารณาจากการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างกันทั้งระดับพระราชวงศ์และ ระดับรัฐบาลที่เพิ่มขึ้น

ในด้านความสัมพันธ์ทางการเมืองนั้น ประเทศไทยกับอินเดียมีนโยบายและทรรศนะ แตกต่างกันหลายประการ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศไทยกับอินเดียไม่ราบรื่นนัก และความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างสองประเทศยิ่งตกต่ำลงอย่างมากในทศวรรษ 1970 จากการที่ทั้งสองประเทศมีทรรศนะแตกต่างกันเกี่ยวกับประเด็นปัญหาอินโดจีนและ โดยเฉพาะปัญหากัมพูชาซึ่งประเทศไทยถือว่าเป็นปัญหาที่คุกคามต่อความมั่นคงของประเทศ การที่รัฐบาลอินเดียในสมัยนางอินทิดา คานธีให้การรับรองรัฐบาลเฮง สัมรินและสนับสนุนรัฐบาล ดังกล่าวในเวทีระหว่างประเทศ สร้างความไม่พอใจให้แก่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก

อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างประเทศไทยกับอินเดียมีแนวโน้มที่ดีขึ้น ตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เมื่อสงครามเย็นผ่านคลายความตึงเครียดลงในช่วงปลายทศวรรษทำให้ ประเด็นปัญหาหลายประการที่เป็นเหตุให้ทั้งสองประเทศมีทรรศนะขัดแย้งกันคลี่คลายลง ในกลาง ทศวรรษ 1980 ประเทศไทยกับอินเดียเริ่มฟื้นฟูความสัมพันธ์กันโดยตกลงที่จะไม่นำความขัดแย้ง จากปัญหากัมพูชามาเป็นอุปสรรคในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน

ในทางเศรษฐกิจนั้นประเทศไทยกับอินเดียมีความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนไม่มากนัก เนื่องจากอินเดียมีนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่มีลักษณะมุ่งเน้นภายใน (inward-looking policy) เน้นการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ ทำให้อินเดียมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้า กับภายนอกไม่มากนัก โดยประเทศคู่ค้าที่สำคัญของอินเดียนอกเหนือจากประเทศในภูมิภาค เอเชียใต้ คือ สหภาพโซเวียตและกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก จนกระทั่งกลางทศวรรษ 1980 เมื่อ อินเดียเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายเศรษฐกิจในลักษณะที่ลดความเข้มงวดลง ความสัมพันธ์

ทางการค้าและการลงทุนกับประเทศไทยจึงเริ่มมีมากขึ้น โดยมูลค่าการนำเข้าของประเทศไทยจากอินเดียและการส่งออกของประเทศไทยไปยังอินเดียมาตั้งแต่ ค.ศ. 1985-1991 เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียมีพัฒนาการดีขึ้นอย่างชัดเจนในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณซึ่งอยู่ในช่วงปลายสงครามเย็น มีการแลกเปลี่ยนการเยือนทั้งระดับรัฐบาลและพระราชวงศ์ เมื่อวันที่ 28 มีนาคม - 1 เมษายน ค.ศ. 1989 พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณได้เดินทางเยือนอินเดียอย่างเป็นทางการเพื่อหาช่องทางกระชับความร่วมมือระหว่างกัน ซึ่งนับเป็นการเยือนอินเดียอย่างเป็นทางการครั้งแรกของนายกรัฐมนตรีไทย

สมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นยุคที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายต่างประเทศทั้งในด้านตัวแสดงที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย และประเด็นที่เป็นเป้าหมายสำคัญของนโยบาย ซึ่งในรัฐบาลนี้ได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจเป็นสำคัญโดยเน้นให้การส่งออกเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา¹⁸ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดนโยบายมองตะวันตก (Look West Policy) ซึ่งตามนโยบายนี้ประเทศอินเดียเป็นประเทศเป้าหมายที่สำคัญประเทศหนึ่งด้วย ในช่วงปลายสงครามเย็นนั้นนอกจากจะมีการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการทูตโดยการแลกเปลี่ยนการเยือนทั้งระดับรัฐบาลและพระราชวงศ์แล้ว ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศไทยกับอินเดียก็มีแนวโน้มที่ดีขึ้น

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในด้านการค้าระหว่างประเทศไทยกับอินเดียตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1980 มีการขยายตัวเพิ่มขึ้นตลอด ดังจะเห็นได้จากปริมาณการค้าทั้งการนำเข้าและส่งออกที่เพิ่มมากขึ้น โดยในตอนต้นทศวรรษ 1980 ประเทศไทยมีการนำเข้าจากอินเดียเป็นมูลค่า 44 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 0.48 ของการนำเข้าทั้งหมดของประเทศไทย แต่เมื่อสิ้นสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ใน ค.ศ. 1991 การนำเข้าของประเทศไทยจากอินเดียก็เพิ่มสูงขึ้นเป็นมูลค่า 220 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.58 ของการนำเข้าทั้งหมดของประเทศไทย ขณะเดียวกันการส่งออกของประเทศไทยในปี ค.ศ. 1980 เปรียบเทียบกับปี ค.ศ. 1991 แม้เมื่อคิดเป็นร้อยละสัดส่วนต่อการส่งออกทั้งหมดของประเทศไทยจะลดลงจากร้อยละ 0.42 เป็น

¹⁸ กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, "นโยบายต่างประเทศของไทยหลังสงครามเย็น," ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: พิรสกล, 2536), หน้า 225.

ร้อยละ 0.22 แต่ในส่วนของมูลค่ากลับเพิ่มมากขึ้นจาก 27 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ใน ค.ศ. 1980 เป็น 63 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ใน ค.ศ. 1991¹⁹

ยุครัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณซึ่งอยู่ในช่วงปลายสงครามเย็นเป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงสำคัญนานาประการเกิดขึ้นในระบบระหว่างประเทศและยังมีการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในภูมิภาค ในขณะที่เดียวกันก็เป็นจุดเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย ในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียที่มีลักษณะห่างเหินและถูกละเลยมาเป็นเวลานานเริ่มได้รับความสนใจจากรัฐบาลทั้งสองฝ่ายที่ให้ความสำคัญมากขึ้น และได้มีการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันมาโดยตลอด

ปัจจุบันประเทศไทยกับอินเดียมีการแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับสูงหลายครั้งทั้งการเสด็จเยือนอินเดียของพระราชวงศ์ไทย และการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับรัฐบาลของทั้งสองฝ่าย ประเทศไทยกับอินเดียมีความร่วมมือกันหลายด้าน อาทิ ด้านความมั่นคง ประเทศไทยกับอินเดียมีความร่วมมือกันภายใต้กรอบคณะทำงานร่วมด้านความมั่นคง ไทย-อินเดีย (Thailand-India Joint Working Group on Security) ด้านคมนาคมก็มีความร่วมมือทั้งทางบกและทางอากาศ ส่วนในทางเศรษฐกิจนั้นได้พัฒนาความสัมพันธ์ไปถึงระดับที่มีการเสนอให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างทั้งสองประเทศตั้งแต่ ค.ศ. 2001

นอกจากความสัมพันธ์และความร่วมมือในระดับทวิภาคีแล้ว ประเทศไทยกับอินเดียยังมีความสัมพันธ์กันในลักษณะพหุภาคีภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศและที่ประชุมหรือเวทีระหว่างประเทศด้วย ในกรอบอนุภูมิภาค ประเทศไทยกับอินเดียเป็นภาคีร่วมกันภายใต้กรอบความร่วมมือเศรษฐกิจอนุภูมิภาคบังคลาเทศ-อินเดีย-พม่า-ศรีลังกา-ไทย (BIMST-EC) * ที่ก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1997 ความร่วมมือภายใต้กรอบสมาคมความร่วมมือแห่งภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย (IOR-ARC) กลุ่มความร่วมมือแม่โขง-คองคา เป็นต้น

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียภายใต้กรอบความร่วมมือของอาเซียนเริ่มต้นขึ้นตั้งแต่อินเดียได้รับสถานะคู่เจรจาเฉพาะด้าน (Sectoral Dialogue Partner) ของอาเซียนในปี ค.ศ. 1991 และได้เลื่อนสถานะเป็นประเทศคู่เจรจา (Full Dialogue Partner) ในปี ค.ศ. 1995 จนกระทั่ง ค.ศ. 2002 ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับอินเดียก็ได้พัฒนาสู่ระดับการประชุมสุดยอดผู้นำอินเดีย-อาเซียน (India-ASEAN Summit) และอินเดียยังได้มีส่วนร่วมในเวทีระหว่าง

¹⁹ ประมวลจาก General Economic Division, IMF Statistics Department, International Monetary Fund, Direction of Trade Statistics Yearbook 1985, 1990 and 2000/2001 (Washington, D.C.: International Monetary Fund-Publication Service, 1985, 1990 and 2000)

* เนปาลและภูฏานเข้าร่วมเป็นสมาชิกในปี ค.ศ. 2003

ประเทศ คือ ASEAN REGIONAL FORUM—ARF, ความร่วมมือเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue—ACD)

ความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในปัจจุบันคงไม่อาจเกิดขึ้นได้หากปราศจากความพยายามในการกระชับและฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่ห่างเหินกันตลอดช่วงสงครามเย็น โดยเฉพาะในส่วนของประเทศไทยในยุครัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นั้นได้มีการให้ความสำคัญอย่างเด่นชัดในการกระชับความสัมพันธ์กับอินเดีย นอกจากนี้จะเป็นนายกรัฐมนตรีไทยท่านแรกที่ได้เดินทางเยือนอินเดียอย่างเป็นทางการแล้ว พลเอกชาติชายยังได้ริเริ่มแนวคิดนโยบายมองตะวันตกซึ่งนอกจากจะเป็นการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายที่สำคัญในช่วงปลายสงครามเย็น โดยการเน้นย้ำความสำคัญของประเด็นทางเศรษฐกิจ และให้ความสำคัญกับอินเดียในฐานะประเทศเป้าหมายสำคัญ นโยบายยังนี้เป็นแนวทางสำคัญที่เป็นพื้นฐานในการกระชับและเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย จนส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียโดยรวมทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจพัฒนาขึ้นมากในเวลาต่อมา ดังนั้นจึงน่าสนใจศึกษาว่าความสัมพันธ์ที่เพิ่มพูนขึ้นในยุครัฐบาลพลเอกชาติชายนี้มีเงื่อนไขผลักดันสนับสนุนอย่างไรบ้าง

ค่านิยมเชิงปฏิบัติการ

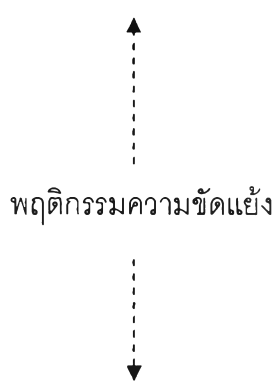
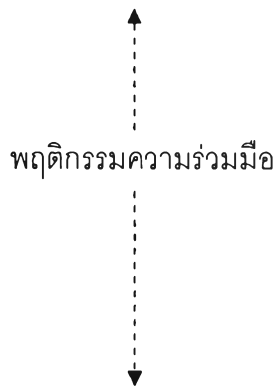
พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมีความเข้มข้นหลายระดับตั้งแต่ความขัดแย้งไปจนถึงความร่วมมือกัน ดังนั้นในการศึกษาเงื่อนไขที่เพิ่มพูนความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับอินเดียจึงจำเป็นต้องให้ค่านิยมเชิงปฏิบัติการของคำว่า “ความสัมพันธ์อันดี” เพื่อให้ขอบเขตในการศึกษาวิเคราะห์มีความชัดเจนและตรงตามความมุ่งหมายที่จะศึกษา โดยการให้ค่านิยมเชิงปฏิบัติการจะยึดแนวทางการจำแนกพฤติกรรมในการศึกษาเรื่องพัฒนาการของกระบวนการความขัดแย้งทั้งภายในและระหว่างประเทศของ Edward E. Azar ซึ่งได้จำแนกพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็น 15 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดของพฤติกรรมระหว่างประเทศ ตั้งแต่ขัดแย้งที่สุดจนถึงร่วมมือกันมากที่สุด ดังนี้²⁰

15. สงครามขนาดใหญ่ที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต พลัดที่อยู่อาศัยและสิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายทางยุทธศาสตร์อย่างสูง (Extensive war acts causing death dislocation and high strategic cost)
14. สงครามจำกัดขอบเขต (Limited war acts)

²⁰ ประมวลจาก อภิญา รัตนมงคลมาศ, *ความขัดแย้งระหว่างประเทศ* (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538), หน้า 70-75.

13. ปฏิบัติการทางทหารขนาดเล็ก (Small scale military acts)
12. กระทำการรุนแรงทางการเมืองและการทหาร (Political-Military hostile actions)
11. กระทำการรุนแรงทางการทูตและทางเศรษฐกิจ (diplomatic-economic hostile actions)
10. ใช้ถ้อยคำรุนแรงแสดงความก้าวร้าวในการสร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Strong verbal expression displaying hostility in interaction)
9. ใช้ถ้อยคำไม่รุนแรงแสดงความไม่พอใจในการทำปฏิสัมพันธ์ต่อกัน (Mild verbal expression displaying discord in the interaction)
8. กระทำการที่เป็นกลางหรือกระทำการที่ไม่มีความสำคัญต่อสถานการณ์ระหว่างชาติ (Neutral or non-significant acts for the inter-nations)
7. มีการแลกเปลี่ยน การเจรจา และการแสดงนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นทางการ แต่ไม่มีความสำคัญมาก... เป็นการสนับสนุนด้วยวาจาอย่างไม่หนักแน่น (Minor official exchanges, talks, and policy expression...mild verbal support)
6. การใช้ถ้อยคำสนับสนุนเป้าหมาย ค่านิยมและรัฐบาลอย่างเป็นทางการ (Official verbal support of goal, values and regime)
5. ทำความตกลงและให้การสนับสนุนทางวัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์อันไม่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ (Cultural and scientific agreement and support – non strategic)
4. ทำความตกลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี และอุตสาหกรรมอันไม่เกี่ยวข้องกับการทหาร (Non-military, economic, technological and industrial agreement)
3. ให้ความสนับสนุนทางการทหาร เศรษฐกิจ และยุทธศาสตร์ (military, economic and strategic support)
2. เป็นพันธมิตรสำคัญด้านยุทธศาสตร์ทั้งระดับภูมิภาคหรือระดับระหว่างประเทศ (Major strategic alliance-regional or international)
1. รวมตัวเป็นประเทศเดียวกันด้วยความสมัครใจ (voluntary unification into one nation)

จากการจำแนกลำดับพฤติกรรมแสดงให้เห็นกลุ่มพฤติกรรมได้ดังนี้

ลำดับ (scale point)	บริเวณของพฤติกรรม
15	 <p>พฤติกรรมความขัดแย้ง</p>
14	
13	
12	
11	
10	
9	
8	ไม่มีทั้งความขัดแย้งและความร่วมมือ
7	 <p>พฤติกรรมความร่วมมือ</p>
6	
5	
4	
3	
2	
1	

จากแนวทางการจำแนกพฤติกรรมทั้ง 15 ขั้นตอน สามารถแบ่งบริเวณพฤติกรรมได้เป็น พฤติกรรมความขัดแย้ง บริเวณพฤติกรรมที่ไม่มีทั้งความขัดแย้งและความร่วมมือ และพฤติกรรมความร่วมมือ ผู้วิจัยจึงจำกัดความหมายของ "ความสัมพันธ์อันดี" ว่าเป็นพฤติกรรมที่จัดเป็นความร่วมมือกัน ดังนั้นพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียที่จะจัดได้ว่าเป็นความสัมพันธ์อันดีนั้นจึงเป็นพฤติกรรมที่จัดอยู่ในตัวอย่างพฤติกรรมในขั้นตอนที่ 1-7 ที่จำแนกโดย Edward E. Azar ดังกล่าวข้างต้น

สำรวจวรรณกรรม

การศึกษานี้เป็นการศึกษาถึงเงื่อนไขที่เพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย ในระหว่างปี ค.ศ. 1988-1991 ซึ่งมีลักษณะเป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ในการสำรวจวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องจึงไม่อาจละเลยหรือมองข้ามวรรณกรรมที่มีสาระเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของระบบระหว่างประเทศที่ส่งผลให้เกิดการ

เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศหรือพฤติกรรมการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคปลายและยุคหลังสงครามเย็น จากการสำรวจวรรณกรรมพบว่าการเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและ/หรือนโยบายต่างประเทศของรัฐไว้หลายแนว

นักวิชาการจำนวนหนึ่งมีทรรศนะว่าประเด็นด้านความมั่นคงแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นประเด็นด้านการทหารซึ่งอาจกล่าวได้ว่าความมั่นคงของรัฐคือความมั่นคงทางการทหาร จะยังคงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศและการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคหลังสงครามเย็นประเด็นความมั่นคงในระดับระหว่างประเทศที่สำคัญ คือ ประเด็นเกี่ยวกับอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง ได้แก่ อาวุธนิวเคลียร์ อาวุธเคมี และอาวุธชีวภาพ ที่ความกังวลเกี่ยวกับการแพร่กระจายอาวุธเหล่านี้กลับเพิ่มสูงขึ้น แม้ว่าความตึงเครียดทางการทหารระหว่างประเทศอภิมหาอำนาจจะหมดไปภายหลังการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ในระดับรัฐนั้นประเด็นด้านความมั่นคงที่สำคัญ คือ ความขัดแย้งภายในรัฐ (intra-state conflict) ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเป็นเอกภาพของรัฐ รวมถึงพลังอำนาจและความสามารถของรัฐ เนื่องจากรัฐต้องทุ่มเททรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินการควบคุมและแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนี้

Gurmeet Kanwal²¹ เป็นนักวิชาการที่มีความคิดเห็นว่าประเด็นเกี่ยวกับการแพร่กระจายอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูงและการจำกัดอาวุธเหล่านั้นเป็นแนวทางสำคัญที่มีผลต่อระบบโลกและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหลังสงครามเย็น โดยได้เน้นถึงความพยายามร่วมกันของรัฐต่างๆ ในการเจรจาเพื่อจำกัดอาวุธดังกล่าว ขณะเดียวกัน Kanwal ก็ยอมรับว่าปัญหาความขัดแย้งระหว่างรัฐมีแนวโน้มจะลดลงขณะที่ปัญหาความขัดแย้งภายในรัฐมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

Martin van Creveld²² แสดงทรรศนะว่าสงครามจากความขัดแย้งที่เข้มข้นรุนแรงระหว่างรัฐ (interstate intensity conflict) มีแนวโน้มลดลง ขณะที่ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงในระดับต่ำ (low-intensity conflict) มีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้นเมื่อสิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 และความขัดแย้งนี้อาจเกิดได้ทุกภูมิภาคทั่วโลก โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนาหรือประเทศโลกที่สาม ความขัดแย้งที่มีความรุนแรงในระดับต่ำนี้อาจเกิดได้จากสาเหตุหลายประการ อาทิ ปัญหาความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนา เป็นต้น ลักษณะของความขัดแย้งเช่นนี้ยากต่อการแก้ไข เนื่องจากเป็นความขัดแย้งที่ยากต่อการระบุขอบเขตหรือแนวรบดังที่ Creveld อธิบายว่าเป็นสงครามที่ไร้แนวรบ จึงไม่สามารถแบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างพลเรือนกับทหาร และปัญหาระดับรัฐนี้อาจ

²¹Gurmeet Kanwal, *The New World Order: An Appraisal I. Strategic Analysis* [Online]. (n.d.) Available from: http://www.ciaonet.org/olj/sa/sa_99kaq03.html[2004, January 27] and *The New World Order: An Appraisal II. Strategic Analysis*[Online] (n.d.) Available from: http://www.ciaonet.org/olj/sa/sa_99kaq04.html[2004, January 27]

²²Martin van Creveld, *On future war* (London: Brassey's, 1991), pp. 192-223.

ลูกกลมเป็นปัญหาระหว่างรัฐได้ด้วย ดังเช่นปัญหาที่เกิดขึ้นในอนุทวีปอินเดีย ความขัดแย้งลักษณะนี้บั่นทอนอำนาจรัฐในแง่ของอำนาจการผูกขาดการใช้ความรุนแรง เนื่องจากมีกลุ่มอื่นๆ ที่มีใช้กองทัพเข้ามาบีบบทบาทในการใช้กำลังและความรุนแรง รวบรวมว่ามีองค์กรอื่นเข้ามาทำหน้าที่ในการใช้ความรุนแรงแทนที่รัฐ ในการตอบสนองต่อปัญหาเช่นนี้ Creveld เสนอแนะว่าหน้าที่สำคัญของรัฐ คือ การปกป้องสมาชิกภายในรัฐ และสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาต่อรัฐ

ขณะเดียวกันนักวิชาการจำนวนหนึ่งได้แสดงทรรศนะว่าเมื่อสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศหลังสงครามเย็นเปลี่ยนแปลงไป รัฐต้องเผชิญกับปัญหาใหม่ๆ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบด้านความมั่นคงที่เกิดขึ้นกับรัฐและระบบระหว่างประเทศด้วย²³ อาทิ ปัญหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ปัญหาความขัดแย้งทางศาสนาและชาติพันธุ์ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ และปัญหาการก่อการร้าย เป็นต้น ปัจจุบันปัญหาเหล่านี้ขยายตัวมากขึ้นจนเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐต้องคำนึงถึงและกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาความมั่นคงแบบใหม่หรือปัญหาความมั่นคงที่มีใช้แบบดั้งเดิม

Samuel P. Huntington²⁴ เป็นผู้หนึ่งที่เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงในระบบระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการตัดสินใจในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เขาให้ความสำคัญกับการเกิดระบบเศรษฐกิจโลกอย่างแท้จริงหลังสงครามเย็น และพลังขององค์กรทางเศรษฐกิจที่มีลักษณะข้ามชาติในฐานะที่เป็นการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับระบบ (systemic change) ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ส่งผลต่อแนวคิดเกี่ยวกับแหล่งพลังอำนาจซึ่งเชื่อว่าพลังอำนาจทางเศรษฐกิจจะมีความสำคัญมากขึ้น

แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ให้ความสำคัญกับระบบเศรษฐกิจแบบตลาดที่เน้นการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตโดยเสรีส่งผลให้ตัวแสดงที่มีใช้รัฐ (non-state actor) ในระบบระหว่างประเทศเพิ่มจำนวนขึ้น และเกิดภาวะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งนำมาสู่การตั้งข้อสังเกตว่ารัฐจะถูกลดอำนาจและบทบาทลง และรัฐจะมีความเปราะบางมากยิ่งขึ้นจากภาวะการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ แต่กระนั้นนักวิชาการส่วน

²³ สุรชาติ บำรุงสุข, สงครามใหม่: กระบวนทัศน์ความมั่นคงไทยในโลกที่เปลี่ยนแปลง, หน้า 7.

²⁴ Samuel P. Huntington, "America's Changing Strategic Interest" in *Conflict After the Cold War: Argument on Causes of War and Peace*, ed. Richard K. Betts (New York: Macmillan, 1994), p.508.

หนึ่งที่สนับสนุนความสำคัญของประเด็นทางเศรษฐกิจในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้แสดงทรรศนะโต้แย้งข้อสังเกตดังกล่าว

Aharon Barth²⁵ แสดงทรรศนะว่าการเพิ่มจำนวนตัวแสดงที่มีโซรัฐมิได้ลดทอนอำนาจบทบาทของรัฐลง ตัวอย่างที่สนับสนุนความคิดเห็นนี้ อาทิ การตัดสินใจของคณะกรรมการบริหารของกองทุนการเงินระหว่างประเทศที่พิจารณาได้ว่าเป็นการตัดสินใจโดยตัวแทนของรัฐ การดำเนินงานของบริษัทข้ามชาติที่ยังต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของรัฐที่บริษัทเข้าไปดำเนินธุรกิจ เป็นต้น ขณะเดียวกัน Barth ก็เน้นย้ำถึงความสำคัญของประเด็นทางเศรษฐกิจและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจว่าอาจส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของรัฐได้ทั้งในรูปของความร่วมมือและความขัดแย้ง

Beverly Crawford²⁶ กล่าวว่าหลังสงครามเย็นประเด็นทางเศรษฐกิจมีความสำคัญอย่างยิ่ง การนิยามความมั่นคงแห่งชาติในช่วงสงครามเย็นได้เปลี่ยนจากด้านภัยคุกคามทางการทหารไปเป็นการนิยามในเชิงเศรษฐกิจที่เน้นถึงความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ Crawford กล่าวถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศว่าเกิดผลดี คือ เป็นการช่วยลดภัยคุกคามทางการทหาร ในการอธิบายเพื่อสนับสนุนความคิดเห็นนี้อ้างถึงงานเขียน "Power and Interdependence" ของ Robert Keohane และ Joseph Nye ที่เชื่อว่าการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจจะลดแรงดลใจในการใช้กำลังเพื่อแก้ไขข้อพิพาทระหว่างประเทศ และรัฐอาจเลือกแก้ไขปัญหาผ่านระบอบระหว่างประเทศ (international regime) Crawford ยังอธิบายว่าในระบบเศรษฐกิจที่การเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิตกระทำได้อย่างเสรี รัฐจำเป็นต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการลงทุนและดึงดูดนักลงทุนต่างชาติ ทั้งนี้เพื่อรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์จากการลงทุนโดยต่างประเทศและความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของรัฐ

ในทรรศนะของ Crawford จากฐานคิดที่ว่ารัฐในระบบระหว่างประเทศยังคงแสวงหาความมั่นคงแห่งชาติผ่านเครื่องมือทางการทหาร การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับตลาดโลกยังคงเป็นสิ่งจำเป็นต่อความเข้มแข็งทางการทหาร

²⁵Aharon Barth, Econo-Realism: Putting Economics at Center Stage. How Does, and Should, IR Research React to Expanding Economic Interdependence?[Online]. Los Angeles, CA: International Studies Association, 2000. Available from: <http://www.ciaonet.org/isa/baa01/baa01.html>[2004.January 27]

²⁶Beverly Crawford, "Hawk, Doves, but no Owls: International Interdependence and Construction of the New Security Dilemma" in On Security, ed. Ronnie Lipschutz (New York: Columbia University Press, 1995) or Available from: <http://www.ciaonet.org/book/lipschutz/lipchutz16.html>[2004.January 27]

ของรัฐแม้จะมีส่วนสร้างความเปราะบางทางทหารแก่รัฐเอง ดังนั้นรัฐจึงควรตอบสนองด้วยการพยายามควบคุมตลาด(ในส่วนของทรัพยากรทางทหาร) โดยยังคงรักษาความเป็นอิสระและความเปิดกว้างของตลาด ขณะเดียวกันก็ต้องป้องกันการเข้าควบคุมตลาดโดยรัฐอื่น และรัฐจักต้องรักษาความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจของตนด้วย

นอกจากประเด็นทางเศรษฐกิจแล้วนักวิชาการบางส่วนยังให้ความสำคัญต่อประเด็นอื่นๆ ด้วย อาทิ ประเด็นเกี่ยวกับโลกาภิวัตน์ที่ปรากฏในงานเขียนของ Thomas Friedman ซึ่ง Barry Eichengreen²⁷ วิพากษ์ว่าโลกาภิวัตน์ในทศวรรษของ Friedman นั้นเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงหรือต้านทานได้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีโดยเฉพาะเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสารและการติดต่อสื่อสารสร้างช่องทางให้ปัจเจกบุคคลสามารถติดต่อกับโลกภายนอกและมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกิดขึ้นนอกรัฐได้โดยตรงและยากที่รัฐจะควบคุมได้ ซึ่ง Friedman เชื่อว่ารัฐจะตอบสนองต่อโลกาภิวัตน์ต่างกันไป ทั้งนี้จากการมองโลกาภิวัตน์ในเชิงระบบของโลกหลังสงครามเย็นทำให้มีแนวความคิดว่า เสถียรภาพจะเกิดจากการสร้างสมดุลระหว่างรัฐกับตลาด และระหว่างรัฐกับปัจเจกชนที่มีพลังเพิ่มมากขึ้น

นอกจากนี้ประเด็นอื่นๆ อาทิ ประเด็นเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์และประเด็นเกี่ยวกับความแตกต่างทางวัฒนธรรมก็เป็นประเด็นที่นักวิชาการจำนวนหนึ่งเชื่อว่ามีอิทธิพลต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหลังสงครามเย็น นักวิชาการที่เชื่อว่าประเด็นเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งระดับรัฐซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและการคงอยู่ของรัฐ ความขัดแย้งนี้ยังอาจลุกลามเป็นความขัดแย้งในระดับระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อระเบียบระหว่างประเทศได้ อาทิ Enika Abazi²⁸ และ Ronnie D. Lipschutz และ Beverly Crawford²⁹ เป็นต้น ส่วนนักวิชาการที่เชื่อว่าความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่ครอบคลุมถึงความแตกต่างทางความเชื่อ

²⁷ Barry Eichengreen, "One Economy Ready or Not: Thomas Friedman's Jaunt Through Globalization.," in *Foreign Affairs*. [Online]. 1999. Available from: <http://www.foreignaffairs.org/19990501fareviewessav984/barry-eichengreen/one-economy-ready-or-not-thomas-friedman-s-jaunt-through-globalization.html>[2004. January 22]

²⁸ Enika Abazi. *Intrastate Conflicts, International Interventions and their Implications on Security Issue. Case of Kosovo* [Online]. 2001. Available from: <http://www.ciaonet.org/wps/abe01/abe01.html>[2004. January 31]

²⁹ Ronnie D. Lipschutz and Beverly Crawford, *Economic Globalization and the "New" Ethnic Strife: What is to be done?* [Online]. (n.d.) Available from: <http://www.ciaonet.org/wps/crb01/crb01.html>[2004. January 31]

และศาสนาเป็นประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ได้แก่ Samuel P. Huntington เป็นต้น

และเนื่องจากการศึกษานี้มุ่งเน้นศึกษาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมความสัมพันธ์ของประเทศไทยต่ออินเดียในยุครัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ระหว่างปี ค.ศ. 1988-1991 จึงจะได้สำรวจวรรณกรรมหรืองานเขียนที่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในด้านต่างๆ อาทิ ด้านการทูต การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจากการสำรวจวรรณกรรมพบว่าวรรณกรรมและงานเขียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในยุคปัจจุบัน คือ ตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการ รวมทั้งวรรณกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศในระหว่างสงครามเย็นมีไม่มากนัก วรรณกรรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียส่วนใหญ่เป็นวรรณกรรมที่มีสาระเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงการถ่ายทอดอารยธรรม วัฒนธรรม และการเผยแผ่ศาสนาและความเชื่อที่ดำเนินมาตั้งแต่สมัยโบราณ การวิจัยจึงประสบความยากลำบากจากข้อจำกัดเกี่ยวกับวรรณกรรมและงานเขียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในยุคปัจจุบันที่มีอยู่ค่อนข้างน้อย

วรรณกรรมที่สำคัญเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในยุคปัจจุบันเล่มหนึ่ง คือ "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต"³⁰ ซึ่งโคริน เฟื่องเกษม เป็นบรรณาธิการ หนังสือเล่มนี้รวบรวมบทความที่เสนอในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต" เนื่องในโอกาสการเฉลิมฉลองครบรอบ 50 ปีของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐอินเดีย โดยการสัมมนาทางวิชาการนี้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 หนังสือเล่มนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วน คือ ส่วนบทความที่รวบรวมจากการนำเสนอในการสัมมนาดังกล่าว และส่วนข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียที่จัดทำโดยกระทรวงการต่างประเทศ หนังสือเล่มนี้จึงให้ทั้งข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงและทรรศนะของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ อาทิ พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างปี ค.ศ. 1988-1991 นักการทูตไทยและอินเดีย เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในด้านต่างๆ โดยนอกจากจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมแล้ว ยังได้กล่าวถึงความสัมพันธ์

³⁰ โคริน เฟื่องเกษม, บรรณาธิการ. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในทศวรรษปัจจุบันและสู่ทางความร่วมมือในอนาคต (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540)

ทางการทูตว่าประเทศไทยกับอินเดียมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในปี ค.ศ. 1947 และยกระดับเป็นความสัมพันธ์ระดับเอกอัครราชทูตในปี ค.ศ. 1951 กล่าวได้ว่าความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับอินเดียที่เริ่มต้นในปลายทศวรรษ 1940 ดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง แม้จะมีความห่างเหินกันในระหว่างสงครามเย็น ส่วนความสัมพันธ์ทางการเมืองในระหว่างสงครามเย็นก็ประสบปัญหาความแตกต่างทางนโยบายและทัศนคติต่อประเด็นปัญหาต่างๆ อย่างไรก็ตามเมื่อสงครามเย็นยุติความสัมพันธ์ทางการเมืองของทั้งสองประเทศก็พัฒนาดีขึ้น และมีความร่วมมือทางการเมืองในองค์การและเวทีระหว่างประเทศต่างๆ ส่วนความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่มีน้อยมากในระหว่างสงครามเย็นนั้นก็มีการขยายตัวเพิ่มมากขึ้นในทศวรรษ 1990 หลังจากอินเดียได้ดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศให้เปิดเสรีทางเศรษฐกิจมากขึ้นทั้งด้านการค้าและการลงทุน อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้เสนอสาระเกี่ยวกับความสัมพันธ์ด้านต่างๆ ที่กล่าวมาเพียงผิวเผิน มิได้มีการกล่าวถึงเงื่อนไขที่นำไปสู่การเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียอย่างชัดเจน

วิทยานิพนธ์เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศอินเดีย พ.ศ. 2493-2529"³¹ โดยวรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ เป็นวรรณกรรมที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในช่วงสงครามเย็น ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศค่อนข้างห่างเหินและเป็นไปในแนวทางที่ค่อนข้างขัดแย้งกัน โดยวิทยานิพนธ์นี้ได้ศึกษาทั้งบริบทระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และการเมืองระหว่างประเทศที่ส่งผลต่อความสัมพันธ์และนำไปสู่ข้อขัดแย้งระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย อย่างไรก็ตามช่วงเวลาการศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สิ้นสุดเพียง ค.ศ. 1986 ขณะที่การวิจัยนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ในช่วงระหว่าง ค.ศ. 1988-1991 และวิทยานิพนธ์นี้ยังเน้นการศึกษาถึงความสัมพันธ์ในเชิงความขัดแย้งอีกด้วย ดังนั้นจึงมิได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับเงื่อนไขที่ช่วยเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย

สารนิพนธ์ "บทบาทของไทยในการจัดตั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจบังคลาเทศ-อินเดีย-เมียนมาร์-ศรีลังกา-ไทย (BIMST-EC)"³² ของจากรุณี ศรีจารุพฤกษ์ กล่าวถึงความร่วมมือของไทยในกรอบ BIMST-EC ที่ไทยเข้าไปมีบทบาทในการจัดตั้งความร่วมมือนี้

³¹ วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ, "ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับประเทศอินเดีย พ.ศ. 2493-2529," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาวิชาประวัติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535)

³² จากรุณี ศรีจารุพฤกษ์, "บทบาทของไทยในการจัดตั้งความร่วมมือทางเศรษฐกิจบังคลาเทศ-อินเดีย-เมียนมาร์-ศรีลังกา-ไทย (BIMST-EC)," (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545)

เอกสารวิจัย "แนวทางเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินเดียในพ.ศ. 2555"³³ ของเรือรบ เมืองมัน เป็นวรรณกรรมที่ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินเดียและเสนอแนวทางการเสริมสร้างความสัมพันธ์ใน 10 ปีข้างหน้า มีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินเดียในช่วงปัจจุบันเพียงเล็กน้อยและกล่าวถึงอุปสรรคควบคู่กัน

การสำรวจวรรณกรรมพบว่างานเขียนที่มีสาระเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศและพฤติกรรมการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นการเสนอแนวคิดกว้างๆ เช่นเดียวกับงานเขียนส่วนใหญ่มีสาระเกี่ยวกับการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในด้านต่างๆ อาทิ ความสัมพันธ์ทางการทูต ความสัมพันธ์ทางการเมือง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรม แต่เป็นการอธิบายภาพรวมกว้างๆ จึงยังไม่มีงานเขียนที่อธิบายเงื่อนไขที่สนับสนุนเกื้อกูลการเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในระหว่าง ค.ศ. 1988-1991 ได้อย่างครอบคลุม ดังนั้นวิทยานิพนธ์นี้จึงจะเน้นอธิบายเงื่อนไขสำคัญที่ปรากฏขึ้นภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศและการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศไทยในช่วงปลายสงครามเย็นที่นำมาซึ่งการเพิ่มพูนและการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียที่เริ่มเห็นเด่นชัดขึ้นในสมัยรัฐบาลของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ในระหว่างปี ค.ศ. 1988 – 1991

สมมุติฐานในการศึกษา

ด้วยเงื่อนไขสองประการ คือ การคลี่คลายของสงครามเย็น และการแผ่ขยายทุนนิยมเสรีนิยมทำให้ประเทศไทยและอินเดียปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจไปในแนวทางทุนนิยมมากขึ้น เป็นเงื่อนไขที่เกื้อกูลต่อการเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศ

กรอบความคิดในการศึกษา

ในการศึกษาถึงเงื่อนไขต่างๆ ที่ส่งผลเกื้อกูลต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จะใช้การศึกษาเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปในแนวทางเสรีนิยมในช่วงทศวรรษ 1980 ซึ่งในการศึกษานี้จะได้ทำการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์การเมืองและเศรษฐกิจของโลกที่ส่งผลกระทบต่อนโยบายสาธารณะของประเทศไทย โดยเฉพาะนโยบายต่างประเทศที่ส่งผลให้เกิดการเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในช่วงเวลาที่ศึกษา

³³ เรือรบ เมืองมัน, แนวทางเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับอินเดียใน พ.ศ. 2555 (กรุงเทพมหานคร: เอกสารการวิจัยโรงเรียนเสนาธิการทหารเรือ, 2545)

จากการศึกษาเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปในแนวทางเสรีนิยมนี้จึงอาจอธิบายได้ว่าในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ระหว่างปี ค.ศ. 1988-1991 ซึ่งเป็นช่วงปลายสงครามเย็นที่ความตึงเครียดจากความขัดแย้งระหว่างฝ่ายโลกเสรีกับสังคมนิยมผ่อนคลายลงอย่างมาก ประเทศไทยและอินเดียอยู่ภายใต้บริบทระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ประเด็นทางเศรษฐกิจได้รับการยอมรับและกระแสทุนนิยมโลกมีความสำคัญเพิ่มขึ้นมาก โดยเฉพาะประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะในช่วงทศวรรษ 1980 ที่เศรษฐกิจไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศนี้ย่อมส่งผลต่อนโยบายสาธารณะ (public policy) ของประเทศ โดยที่นโยบายต่างประเทศก็จัดเป็นนโยบายสาธารณะด้วย ดังนั้นจึงอาจอธิบายได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมโลกในช่วงปลายสงครามเย็นที่กระแสเศรษฐกิจทุนนิยมได้รับการยอมรับว่ามีความสำคัญมากขึ้นส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย ทั้งนี้สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงและการที่ประเทศไทยได้มีการปรับตัวเข้ากับบริบทระหว่างประเทศในช่วงปลายสงครามเย็นก่อให้เกิดเงื่อนไขต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยนี้จะศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียตั้งแต่ ค.ศ. 1947 - 1991 โดยมุ่งเน้นศึกษาเงื่อนไขต่างๆ ที่เกื้อหนุนให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียเพิ่มพูนขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีระหว่างวันที่ 4 สิงหาคม ค.ศ. 1988 - 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1991

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย
2. เพื่อให้ทราบถึงเงื่อนไขที่เกื้อกูลต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย
3. เพื่อเป็นข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย
2. ทำให้ทราบถึงเงื่อนไขต่างๆ ที่เกื้อหนุนต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย
3. เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดีย

วิธีการศึกษาและรวบรวมข้อมูล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งอธิบายถึงเงื่อนไขต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทยกับอินเดียในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งจะใช้การศึกษาแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (descriptive analysis) โดยวิจัยเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ประเภทของข้อมูล

1. ข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ สุนทรพจน์ แถลงการณ์ นโยบายที่มีการประกาศ คำประกาศ รายงานการประชุม คำสัมภาษณ์ผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับประเด็นในการวิจัยนี้ เป็นต้น
2. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ บทวิเคราะห์ หนังสือพิมพ์ ข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

วิธีการนำเสนอ

วิทยานิพนธ์นี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 ภูมิหลังและความสำคัญของประเด็นปัญหา การสำรวจวรรณกรรม สมมุติฐานในการศึกษา กรอบความคิดในการศึกษา ขอบเขตการศึกษา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา วิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล และวิธีการนำเสนอ

บทที่ 2 พัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไทยกับอินเดียตั้งแต่ ค.ศ. 1947-1988

บทที่ 3 การปรับเปลี่ยนนโยบายและท่าทีของประเทศไทยในช่วงปลายสงครามเย็นและความสัมพันธ์กับอินเดียระหว่าง ค.ศ. 1988-1991

บทที่ 4 สรุป วิเคราะห์ และข้อเสนอแนะ